

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušaš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljenosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominček po prislovcu latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

19. dan avgusta. (Terg „am Hof“. Meščanska orožnica.) Danes popoldan nas je bil sprehajajoče zanesel veter na terg, ki se zove „Am Hof“. Tù je videti med drugim poslopje vojaškega ministerstva, pred katerim so bili 6. oktobra l. 1848. poživiljeno-zdivjani kervoločni puntarji obesili vojnega ministra grof Latour-ja na steber nočne svetilnice. Steber je sicer odpravljen; al sramotna pika ostane nesramnežem na veke. — V neposredni bližavi tega poslopja stoji katoliška vojaško-garnizonska cerkev, posebno znamenita za to, ker je tù z balkona l. 1782. na veliko-nočno nedeljo na Dunaji bivajoči papež Pij VII. podelil neštevilnim zbranim množicam apostolski blagoslov. — Dalje se nahaja na tem tergu palača papeževega poslanstva, kakor tudi mestnjanska orožnica. Poslednjo sem si danes od znotraj ogledal. Ako bi bil hotel vse popisati, kar se vidi v zbirkinih dvoranah tega poslopja, moral bi bil tje hoditi več dni; pa tudi „Tovariš-a“ bi moral edino jaz sam v najem vzeti za dalj časa, da bi to vse na drobno naštel. — Omenjam naj torej le nekaterih znamenitosti. Tako n. p. se vidi v neki visoki štiri-ogelni omari, katere je na vse štiri strani s šipami vložena, nataknjena na visoko stojalo debela mertvaška glava; namest vratú pa se vidi okol stojala ovita rudeče-svilnata vèrvica. Kaj pomeni to? To je mertvaška glava silovitega turškega vojskovodje Kara Mustapha-ta, ki je l. 1683. strahovito stiskal Dunaj, in mislil si, ga že imeti v pestéh; al 12. sept. imenovenega leta — v nedeljo Marijnega imena — v beg zapoden, je bil po prihodu na dom v plačilo, ker se [ni hotel [dati od Avstrijanov vjeti ali celó ubiti na povelje svojega cesarja s svilnato rudečo vèrvico zadušen; čepina njegova in vèrvica pa shranjena v svarilni spomin in zažuganje, káko plačo si zaslužijo taki, ki se pustijo od sovražnika našeskatí. Če se ne motim, je bil slavni vojskovodja Lavdon, ko je vzel Beligrad, to čepino z vèrvico vred ondi vpenil, in poslal jo Dunajčanom, da vidijo, kaj si je njihovi veliki stiskovavec od lastnih ljudi zaslužil. — Poleg mnogih turških zastáv je videti v oróžnici tudi ona velika rudeča, zvana „türkische Blutfahne“, ki je vihrala l. 1683. v taboru ravno omenjenega Kara Mustapha-ta v protijoče znamnje, kaj se bo z Dunajčani godilo, ako bo on obleženo mesto dobil v pest. Al ta, ki je kopal drugim jamo, je telebil poslednjič sam va-njo. — Shranjuje in vidi se dalje tù obleka, ki jo je

nosil na sebi hrabri vojskovodja Lavdon v dan, ko je po zmagi in vzetju Belegagrada imel svoj vhod v to Slovincem po imenu dobro znano terdnjavo; pa tudi ona oprava, ki jo je imel na sebi slavni cesar Franc I. taisti dan, ko so po srečno dokončani vojski z Napoleonom I. imeli združeni vladarji zmago-častni vhod v glavno francosko mesto Pariz. — Vsakoverstnega orožja, ki se tu shranjuje, skoraj ni popisati; samih sabelj, ki so bile po zatertem Dunajskem punktu l. 1848. in 1849. vpornikom odvzete, je na tisoče.

Vstop v to orožnico se prav rad dovoli; kder se hoče potruditi va-njo, gotovo mu ne bode žal.

20. dan avgusta. (Pogreb generala [FZM.] Wernhardt-a. Protestantiško-garnizonska cerkev v okraji Alsergrund.) Ker sem bil po časnikih zvedel, da bo danes popoldan pogreb generala Wernhardt-a, in da se bo glavni obred veršil v protestantiško-garnizonski cerkvi, sem hotel moj prosti čas porabiti v to, da se vdeležim te za me nove in nenavadne slovesnosti, ter si hkrati ogledam imenovano cerkev. V severno-zapadnem zakotju „paradeplatz-a“ in pri vhodu v „Alserstrasse“ dviguje se k desni svetišče, ki je bilo nekdanj katoliška cerkev, znana pod imenom „Schwarzspanierkirche“. Kdaj je bila odvzeta svojemu namenu, ne vem; stala je baje dalj časa zapuščena; zadnja leta pa je bila vravnana kot protestantiško svetišče za vojake, ki se zmed dunajske posadke pripoznavajo imenovanemu vérstvu. Ker nisem vedel, kje je pokojni general Wernhardt stanoval, podal sem se naravnost proti svetišču, in ondi ob vhodu najdel zbranih že veliko število vojaških častnikov razne verste mnogoverstnih kardel, vsi v paradni opravi. Zlasti so se častniki ogerske dvorne straže — kaj zali, stegnjeno-čversti možaki — s svojo rudečeškerlatasto, bogato z zlatom obšito opravo posebno odlikovali med ostalimi nazočimi vojaškimi pervaki. Vstop v svetišče je bil, kakor se je čutilo, le povabljenim dovoljen; — ko pa je o prihodu spreveda nastala gnječa vedno večja, zmuzal sem se bil tudi jaz v srédi gospôde v znotranje prostore. Kmalu zatim prinesó mertveca v svetišče. Grobnica njegova je bila kaj zalo in okusno ovenčana, obhajalo jo je mnogo vojaških prédnikov; in ker je bil pokojnik lastnik 16. regimenta pešcev, je bilo prišlo od dalječ tudi obilno število častnikov imenovanega regimenta k pogrebu. Ob prihodu spreveda v svetišče so zamolkli miloglasni orgeljni glasovi budili žalne čúte v sercih nazočih*); zdajci pristopi k grobnici protestantiški pridigar, in po svoji šegi ogovori nazoče. Tekla mu je sicer beseda gladko; al bil je cel govor brez tečnega jedra. Jaz

*) Tudi pri odličnih katoliških pogrebih sem zapazil na Dunaji lepo navado, da so se orglje zamolko oglasile raz kora, ko so prestopili z merličem cerkveni prag in ganesli proti sredi svetišča, kjer so se navadno opravljale dotične molitve in končno blagoslovljenje.

sem med tem pregledoval svetišče, najdel njegovo stavbo prav lepo in prijetno, ter sem pomiloval, da je bil odvzet svojemu prvotnemu namemu. Ne očita mi sicer vest, da bi bil intoleranten; marveč se celó rad oziram tudi po svetiščih družih vérstev; al sam pri sebi sem vendar na tem kraji tako-le mislil: kdor hoče imeti lepe sgrade, naj se ne ozira po ptújem, ampak zida naj si jih sam za lastne gróše. To naj bo rečeno vender le mimogredé. Sklep ogovora je obsegal nekako svečano blagoslovljenje mertveca, katero djanje so zopet spremljevali miloglasni orgeljn glasovi; s tem pa je bila tudi cerkvena slovesnost skončana. Zunaj svetišča so grobnico naložili na krasni mertvaški voz, pred katerem je šla vojaška godba, za njim pa je jahal najpred ves v železje opravljeni oklepnik, in je sledilo ostalo sprémstvo. Al sprevod se je kmalu zopet razdružil; mertveca so namreč peljali nemudoma naprej proti evangelskemu pokopališču zunaj okraja „Margarethen“, vojaško spremstvo pa je zaukrenilo na „paradeplatz“, kjer je s streljanjem iz pušk in topov skazalo pokojniku zadnjo zemeljsko čast.

21. dan avgusta. (Cesarske dvorne konjarnice. „Paradiesgärtchen.“ „Volks-garten.“ „Votiv-cerkev.“ „Josefinum.“ Cesarska sirotišnica.) Toliko menda v enem dnevu še nisem videl, kot danes; prav obilno sem zadostoval svoji vedoželjnosti. Naj zapišem kaj več o tem. Ako stopi človek skozi cesar Francova dvorna vrata, razprostira se pred njegovimi očmi obširni „glacis“ in pokaže se hkrati unkraj tistega obširno, rumeno pobarvano poslopje. To so cesarske dvorne konjarnice. Ker me je od nekdaj veselilo, videti kako lepo živinče, sem hotel danes ustreči tudi tej svojej želji, in sem se tega toliko manj kesal, ker mi je bila prilika, ogledati tudi mnogo tacega, česar videti se nisem nadjal. V prvem oddelku konjarnice, v katerega sem stopil, nahajajo se same múle. Živinčeta precej visoke rasti Veleslavni cesar Karol VI. je pred kakimi 140 leti te živali iz Španskega pripravil na Dunaj, in zdaj se, če prav vem, domači odreji skerbi za njihovi zárod. Rabijo se menda le bolj za tovorénje kot za vožnjo. Tako sem n. pr. na cesarjevi rojstni dan po skončani vojaški póljni sv. maši videl, da so cesarski dvorni stražniki po tovorénju na mulah odnesli od šotora cerkveno opravo in drugo orodje, ki se je ondi rabilo. Bilo je, se vé, vse dobro ovito, in prav umetno na živinčeta naloženo. — V drugem oddelku konjarnice videl sem same belce (šimeljne) arabskega plemena; — v daljnih prostorih razna premasta živinčeta angleškega rodú, zopet v enem oddelku osmero prekrasnih belcev-žebcev za vprégo pri naj večjih cesarskih parádah, naprej pa zopet mnogo vrancev (černih žebcev) za dvórne mertvaške slovesnosti itd. itd. Prostóri, po katerih so popisana živinčeta nastana, so visoki, zračni, svetli; zaslužijo bolj ime sób kot konjarnic; je pa v njih tudi tolika snaga, da se človek ne more prečuditi. Verh tega so

še stene okinčane z dolgo-rogatimi jelenevimi glavami, in je res človeku veselje, ogledovati take znamenite reči. Oziroma na stéljo, odejo, klájo in vso mogočo strežbo vsacega posamesnega živinčeta vidi se povsod na prvi hip naj večja skerb in naj natančnejši red; se vé, da taka plemenita, krasno-zala in dragocena živina tudi zahteva veliko večje skerbliivosti mimo druge. (Dalje prih.)

Šolsko obzorje.

Iz Budanj. (Kaj sem tū in tam doživel.) (Konec.)

11. »Ako je učitelj zvest svojemu stanu, ima tudi vedno dosti opraviti *), in mu ne bo ostajalo dosti časa za pohajkovanje.«

12. Dober učitelj pozná na tanko imenitnost svojega poklica; on dobro vé, da so mu dragi biseri neumerjoče duše v skerb in varstvo izročeni.«

13. Utrujen potrebuje počitka, da si opomore in okrepiča za novo delo. Toraj gré modri učitelj o pravem času k počitku. Kdor rad pijančuje, zna biti še dober učitelj, a kot rejnik več ne služi.«

14. »Dober učitelj ne zamuja šolskega časa, ampak skerbí, da je še pred šolsko uro v šoli. Kajti on vé, da tudi otroci potem raji o pravem času dohajajo v šolo.«

15. »Učitelj, kteremu ni mar, da bi se vedno bolj izobraževal, tudi ne more tirjati in pričakovati, da bi njegovi učenci kaj prida napredovali.«

16. »Kdor hoče, da bi mu šola dober sad rodila, mora se vedno izobraževati in skerbeti, da si za dobro metodo, po kateri otroke po naj krajšem potu pripelje do cilja.«

17. »Opazuj druge učitelje, kako ravnaajo pri poduku, in kako ga razlagajo svojim učencem.« Na to vižo osvojil si boš dobro metodo.«

Tako in enako je mislil in sodil mož, ki se je 39 let ukvarjal s podukom v ljudski šoli. Naj živi njegov spomin dolgo med nami in njegov zgled naj nas za vse dobro vnema!

Vedno novih skušenj si nabiraje, hitro tekla so mi leta mojega bivanja v B. Čim dalje sem deloval na šolskem polju, tim bolj sem spoznaval, kako malo vé nastopni učitelj, in kako težko je, mladino prav odgojevati in podučevati. Spoznal sem, da mora učitelj posebno prva leta svojega šolskega podučevanja kaj zeló marljiv biti, ako hoče, da bo kaj prida opravil pri mladini, ter da ne bo zastajal za drugimi marljivejšimi tovariši. Pozneje gré že ložeje, kajti resnica je, da »delo uči človeka«. Čim pridniši si od začetka, tim ložeje boš potem shajal v šoli. »Dober začetek dober tudi konec«. Pedagogično polje je obširno, ne more ga človek tako hitro prehoditi in spoznati. Kdor si za to ne prizadeva, ne bo mogel s pridom obdelovati težavnega in dostikrat ternjevega šolskega polja. Opazovaje mladino v šoli in zunaj šole, spoznal sem, da se tudi učitelj od otrok nauči, ako jih skerbno opazuje. V svojem dnevniku najdem to reč tako-le zapisano: »Otroško serce je knjiga, iz katere naj odgojitelj rad bere«. Otrok me uči, da naj bom nedolžen, ponižen, ljubeznjiv, prijazen, prizanesljiv; otrok me uči, da naj bom veselega serca, delaven in priprost brez vse zvijače itd. — Če si toraj prizadevamo, da mladino vedno bolj spoznavamo, bomo potem tako tudi

*) Posebno je o tem rajni g. Krašovic vsega posnemanja vreden. Nikoli nisem ga najdel brez dela, kedar sem ga obiskal. Pis.